

Implementatiehandreiking 'Vorbereiding Laatste Levensfase'

Inleiding

Deze handreiking is bedoeld voor zowel zorgverleners als zorgorganisaties die met de interventie 'Vorbereiding Laatste Levensfase' aan de slag willen gaan. De implementatiehandreiking geeft informatie over de belangrijkste onderdelen van de interventie en hoe de interventie optimaal geïmplementeerd kan worden binnen de eigen organisatie. Door de verschillende onderdelen in te zetten, krijgen zorgverleners meer grip op het uitvoeren van proactieve zorgplanning (pzp) in de organisatie.

Dit project bestaat uit de volgende onderdelen:

- Publiekscampagne Vorbereiding Laatste Levensfase
- Implementatie Proactieve Zorgplanning bij huisartspraktijken, zorginstellingen, welzijn en gemeenten
- ICT-project; veilig delen van informatie

Doelstelling van het project

De interventie wordt nader beschreven op Palliaweb. Meer informatie over de interventie kun je vinden op www.vorbereidinglaatstelevensfase.nl (publiekscampagne) en acpdrenthe.nl (zorgverleners). 'Vorbereiding Laatste Levensfase' is een samenwerking tussen huisartsen, ziekenhuizen, verpleeghuizen, wijkverpleging, hospices, informele zorg, welzijnswerk, patiënten- en ouderenorganisaties die deelnemen aan de netwerken palliatieve zorg, netwerken dementie en de Alliantie met ouderen in de regio met als doel:

- Patiënten zelf de regie te laten nemen op de voorbereiding van hun laatste levensfase.
- Implementatie van proactieve zorgplanning in organisaties en in de transmurale samenwerking rondom de patiënt

Randvoorwaarden voor implementatie

- Zorg voor (bestuurlijk) draagvlak in de netwerken en binnen de deelnemende organisaties. Sluit aan bij lopende initiatieven en interesses. Zorg ook dat er aansluiting wordt gezocht bij de ouderenbonden.
- Het is aan te bevelen een projectleider/kartrekker aan te stellen binnen de deelnemende partijen. Deze is verantwoordelijk voor het opstellen van een implementatieplan en de uitvoering hiervan.
- Voor het opstellen van een implementatieplan kan gebruik gemaakt worden van een checklist (zie bijlage 1). De checklist geeft algemene randvoorwaarden weer en waar nog aandacht voor nodig is.
- Richt een kleine kern-/ werkgroep in, bestaande uit vertegenwoordigers van de organisaties die lid zijn van het netwerk palliatieve zorg in de regio en één of meerdere geïnteresseerde huisartsenpraktijken.

Achtergrondinformatie voor het maken van een implementatieplan:

- [Maak zelf een implementatieplan | ZonMw](#)

- [Toolkit TAPAŞ: transmurale palliatieve zorg - Palliaweb](#)

Beschrijving van de onderdelen van het project

Op de [website 'Vorbereiding Laatste Levensfase'](#) staan diverse materialen die ontwikkeld zijn voor het opzetten en implementeren van proactieve zorgplanning in de regio:

- Een [Toolkit](#) om een eigen publiekscampagne in de regio te starten, bestaande uit:
 - [Draaiboek](#): Het draaiboek is bruikbaar voor iedereen die een bijeenkomst met patiënten en naasten organiseert over samen beslissen over het levenseinde. Het draaiboek helpt de begeleider in het organiseren, voorbereiden en uitvoeren van de bijeenkomst en geeft informatie over de producten die ingezet kunnen worden.
 - Voorbeeld [PowerPointpresentatie](#): De basis PowerPointpresentatie bevat begrijpelijke informatie voor patiënten over samen beslissen over het levenseinde. Wat is samen beslissen? Wat zijn de wensen van de patiënt? Wat kan de patiënt helpen bij samen beslissen?
 - Diverse korte [filmpjes](#): In films vertellen diverse betrokkenen over hun ervaringen met praten en samen beslissen over het levenseinde. De films hebben als doel om patiënten te inspireren. Men kan van elkaar leren door ervaringen en tips uit te wisselen.
 - Diverse voorlichtingsmaterialen: Tijdens de bijeenkomst kan gebruik worden gemaakt van banieren over het project 'Vorbereiding Laatste Levensfase'. Daarnaast is er foldermateriaal, een eenvoudige wilsbeschikking en een [wensenboekje](#) beschikbaar, dat meegegeven kan worden aan bezoekers. Voorafgaand aan de bijeenkomst kan gebruik worden gemaakt van posters en wachtkamerfilmpjes.
- Proactieve zorgplanning implementatiemateriaal voor zorgverleners:
 - [Factsheet](#) Implementatie proactieve zorgplanning: Om de doelstellingen te realiseren zijn vier projecten opgestart. Ze staan in deze Factsheet. Ze hebben elk hun eigen doelstelling, die nader toegelicht wordt. De projectleiders zorgen voor een goede afstemming tussen de projecten. Hun gegevens staan vermeld in deze Factsheet.
 - [Implementatieplan](#) proactieve zorgplanning: Praktisch hulpmiddel voor zorgorganisaties bij de implementatie van ACP in hun eigen organisatie. Het is een invulbare pdf, waarin organisaties zelf onder andere doelen, doelgroepen, belemmerende en bevorderende factoren kunnen bijhouden, om zo het proces en de planning te borgen.
 - [Stappenplan](#) proactieve zorgplanning: Hulpmiddel voor zorgverleners bij het voeren van gesprekken over de laatste levensfase. Lees over de rollen en taken van zorgverleners die in het proces samenwerken met elkaar en met patiënten en hun naasten.
 - [Signaleringsfolder](#): Speciaal voor huishoudelijk medewerkers, buurtwerkers, mantelzorgondersteuners, begeleiders, vrijwilligers en/of verzorgers. Heb je een 'niet pluis' gevoel bij jouw cliënt? Merk je gedragsverandering, angst, verwaarlozing, vermoeidheid of duidelijke achteruitgang? Luister dan naar jouw onderbuikgevoel: merk de signalen op en deel ze!
 - [Uniform vastleggen](#) proactieve zorgplanning: De landelijke Leidraad proactieve zorgplanning biedt een overzicht van de belangrijkste stappen die in het proces doorlopen worden. Voor het vastleggen en overdragen van behandelwensen en -grenzen kunt u dit digitaal invulbare formulier downloaden en gebruiken.
- Proactieve zorgplanning implementatiemateriaal voor burgers, patiënten en naasten:

- [Folder](#) 'Voorbereiding Laatste Levensfase': Wat komt er voor patiënten kijken bij het nadenken en spreken over de laatste levensfase? In deze folder hebben we wat zaken op een rijtje gezet. Met deze informatie kunnen patiënten zich beter voorbereiden op het gesprek.
- [Wensenboekje](#) 'Mijn Laatste Levensfase': Voor iedereen die serieus wil nadenken over de laatste levensfase is dit handige boekje beschikbaar, gemaakt door Netwerken Palliatieve Zorg Drenthe Steenwijkerland. Het boekje is te gebruiken als inspiratiebron, als praatstuk en als invuldocument.
- [Eenvoudige wilsbeschikking](#): Dit is een eenvoudige versie van een wilsbeschikking, waarin u de belangrijkste zaken samen met de patiënt kunt invullen en al dan niet digitaal kunt vastleggen.
- Het veilig delen van informatie wordt gedaan via de samenwerkingsomgeving van de huisartsen, VIPLive. Daarin is de landelijke leidraad proactieve zorgplanning opgenomen als ACP plan.
 - [Werkinstructies VIP live](#)
 - [ACP plan](#)

Investering

De implementatie van dit project kost tijd en geld. Er is een schatting gemaakt van de investering voor de implementatie. De totale kosten zijn afhankelijk van het uurtarief en van het maatwerktraject. Binnen dit project is zo veel mogelijk gebruikgemaakt van de samenwerking binnen het netwerk om kosten tot een minimum te beperken.

Tijds- & Financiële investering	
Tijdsinvestering kartrekker <i>.. uren per week x uurtarief</i>	€
Uren projectleider en/of andere projectgroepleden <i>... (aantal) uren per week, x uurtarief x looptijd project</i>	€
Overige personeelskosten <i>uren medewerkers voor deelname aan geplande momenten voor implementatie</i>	€
Materiaal drukkosten en verspreidingskosten <i>Afhankelijk van het aantal</i>	€
Kosten voor de webpagina www.voorbereidinglaatstelevensfase.nl	€
TOTAAL	€

Planning

De implementatie van dit project verschilt per samenwerkingsverband, omdat elke organisatie een eigen netwerk van samenwerkingspartners maakt. Hieronder volgt een voorbeeld van een mogelijke planning.

De termijn van het project is afhankelijk van diverse factoren, waaronder het commitment van de bestuurders en experts. In dit voorbeeld wordt uitgegaan van een termijn van twee jaar voor de voorbereidingsfase en de opstart van de implementatiefase. Tijdens de voorbereidingsfase zal de nadruk liggen op het opbouwen van verbindingen en relaties tussen de betrokken partijen. Dit omvat onder andere het creëren van een gezamenlijke visie, het definiëren van doelstellingen en het vaststellen van de rolverdeling. Hoewel een sterke verbinding essentieel is voor een succesvolle samenwerking, kunnen de verschillende materialen en middelen vanuit dit project ook afzonderlijk worden gebruikt.

Bevorderende en belemmerende factoren voor het toepassen van PZP in de organisatie

In november 2023 heeft PZNL de werkconferentie 'Proactieve zorgplanning voor iedereen!' georganiseerd. Zowel de deelnemers aan het Leerwerkplatform, als andere geïnteresseerden in de implementatie van PZP waren uitgenodigd. Door met elkaar in gesprek te gaan zijn waardevolle ervaringen gedeeld en is er kennis opgehaald. Aan de hand van de [Implementatietool van CURA](#) is tijdens verschillende workshops veel informatie opgedaan rondom bevorderende en belemmerende factoren voor het toepassen van PZP op verschillende niveaus (interventie-, organisatie-, gebruikers- en sociaal-politiek niveau). Deze zijn samengevat en vertaald in een plaat, zodat meer geïnteresseerde zorgverleners of organisaties dit kunnen gebruiken bij het toepassen van PZP in de praktijk. Op de pagina [geleerde lessen vanuit het leerwerkplatform](#) vind je de [plaat](#).

Leerwerkplatform

Organisaties die (de intentie hebben om) met dit [kansrijk project](#) aan de slag te gaan kunnen via het leerwerkplatform kort cyclisch leren en geleerde lessen terugkoppelen aan het werkveld via interactie op het platform. Het leerwerkplatform kan van toegevoegde waarde zijn om organisaties met elkaar te verbinden.

Organisaties kunnen zich aanmelden via nppzii@pzn.nl onder vermelding van de volgende gegevens:

- Naam projectgroeplid
- Het werk emailadres (geen privémailadres)
- Naam van de organisatie
- Functie projectgroeplid in de organisatie
- Functie projectgroeplid in het project

Bijlage 1 Checklist algemene implementatie randvoorwaarden *

Randvoorwaarde	Voldoet			Opmerking
	(nog) niet	Gedeeltelijk	Wel	
Projectleider en projectgroep				
<ul style="list-style-type: none"> - Zijn de taken en verantwoordelijkheden van de projectleider duidelijk en uitvoerbaar - Is de looptijd van de implementatie vastgesteld - Zijn de taken en verantwoordelijkheden van de projectgroep duidelijk en uitvoerbaar 				
Management				
<ul style="list-style-type: none"> - Weet het management wat het project inhoudt 				
<ul style="list-style-type: none"> - Sluit de doelstelling van het project aan bij de doelstelling van de organisatie 				
<ul style="list-style-type: none"> - Past het gebruik van aangeboden training en hulpmiddelen aan bij de werkwijze van de organisatie 				
<ul style="list-style-type: none"> - Staat het management over het algemeen positief tegenover projecten met als doel de kwaliteit van (palliatieve) zorg te verbeteren 				
<ul style="list-style-type: none"> - Staat het management positief tegenover het implementeren van dit project 				
<ul style="list-style-type: none"> - Bestaat er helderheid ten aanzien van de rol van het management bij de go/no-go momenten? 				
Inzicht in noodzakelijke investeringen				
<ul style="list-style-type: none"> - Kan er in de organisatie voldoende tijd en geld vrijgemaakt worden voor de implementatie 				
Bevorderende factoren				
<ul style="list-style-type: none"> - Is er in de organisatie voldoende kennis ten aanzien van palliatieve zorg en proactieve zorgplanning 				
<ul style="list-style-type: none"> - Is er in de organisatie een visie op palliatieve zorg 				

- Is er een duidelijke en bestendige organisatiestructuur met een vast team en leidinggevenden				
- Zijn er op het moment dat het implementatieproject van start gaat nog andere projecten? En is dit project met deze projecten qua tijd en geld te combineren?				
- Zijn er (positieve) ervaringen binnen de organisatie(s) met implementatietrajecten?				
- Zijn er enthousiaste 'kartrekkers' in de organisatie(s) die dit project kunnen promoten?				
- Kunnen de medewerkers die geschoold en getraind gaan worden voldoende frequent met de hulpmiddelen werken om er vertrouwd mee te raken				

* Deze tabel is gebaseerd op projectervaringen uit andere projecten zoals bij het [Zorgpad Stervensfase](#).